

Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын
2022-жылдын III чейреги ичиндеги ишине жүргүзүлгөн көзөмөлдүн (оверсайт)
жыйынтыгы боюнча
ОТЧЕТ

I. Улуттук төлөм системаларынын ишине мониторинг жана талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү

1. Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасы (ГСРРВ)

Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасындагы финансылык тобокелдиктер. ГСРРВ системасынын 2022-жылдын III чейреги ичиндеги ишине мониторинг жүргүзүүнүн жыйынтыгы боюнча жүгүртүү коэффициенти 3,59 пайызга төмөндөгөндүгү, ал эми ликвиддүүлүк коэффициенти 3,72 пайызга жогорулагандыгы байкалган. Өзгөрүүлөр динамикасы 1 жана 2-графиктерде көрсөтүлгөн.

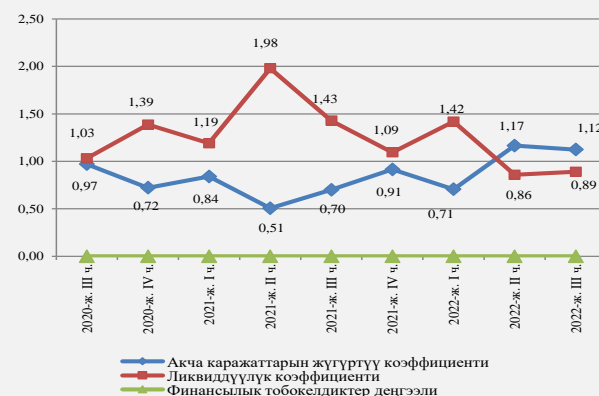
Система боюнча жалпы жүгүртүүлөр 2 932,10 млрд сомду түзгөн, бул өткөн мезгилдеги көрсөткүчтөн 32,10 пайызга жогору.

Отчеттук мезгилде системада финансылык тобокелдиктердин деңгээли минималдуу бойдон калган.

Операциялык тобокелдиктер. Системада жеткиликтүүлүк деңгээли отчеттук мезгилде 100,00 пайызды түзгөн, ошол эле учурда системадагы операциялык тобокелдик деңгээли системанын жалпы иш убактысынын 8,11 пайызын түзгөн жана ал катышуучулар тарабынан системанын иш регламентинин узартылышы менен шартталган. Өзгөрүүлөр динамикасы 3-графикте көрсөтүлгөн.

Үзгүлтүктөр Улуттук банктын тарифтик саясаты жана Улуттук банк Башкармасынын бюджеттик төлөмдөрдү иштеп чыгуу боюнча атайын чечими менен ар бир айдын акыркы 3 күнү ичинде жөнгө салынат.

1-график. ГСРРВдагы финансылык тобокелдиктер деңгээли

2-график. ГСРРВдагы ликвиддүүлүк жана төлөмдөр көлөмүнүн орточо күндүк көрсөткүчүнүн өзгөрүү динамикасы

3-график. ГСРРВдагы жеткиликтүүлүк көрсөткүчүнүн жана операциялык тобокелдиктин катышы

2. Пакеттик клиринг системасы (ПКС)

ПКС системасындагы финансылык тобокелдиктер. Отчеттук мезгил ичинде дебеттик таза позициянын акча каражаттар боюнча белгиленген резервдин өлчөмүнөн артышына байланыштуу фактылар системада катталган эмес. 4-графикте көрсөтүлгөндөй, катышуучулар ПКСте жыйынтыктап эсептешүүлөрдү жүргүзүү үчүн иш жүзүндө талап кылынгандан да көбүрөөк каражаттарды, орточо алганда 3 эсеге көп каражаттарды резервге коюшкан.

Системадагы операциялык тобокелдиктер. 2022-жылдын III чейрегинде ПКС ишине мониторинг жүргүзүүнүн жыйынтыгы боюнча системанын жеткиликтүүлүк көрсөткүчү 100,00 пайызды түзгөн. Системадагы операциялык тобокелдиктин деңгээли системанын иш регламентинин узартылышына байланыштуу 8,15 пайыз чегинде катталган. Өзгөрүүлөр динамикасы 5-графикте көрсөтүлгөн.

5-график. Пакеттик клиринг системасында жеткиликтүүлүк көрсөткүчүнүн жана операциялык тобокелдиктин катышы

3. «Элкарт» карттары менен эсептешүүлөр системасы

Системадагы операциялык тобокелдиктер.

Улуттук төлөм системаларынын ишине жүргүзүлгөн мониторингдин жана талдап-иликтөөлөрдүн жыйынтыгы боюнча «Элкарт» банктык төлөм карттары менен эсептешүү системасында 2022-жылдын III чейрегинде системанын жеткиликтүүлүк деңгээли 99,37 пайызды түзгөн. Өзгөрүүлөр динамикасы 6-графикте көрсөтүлгөн.

6-график. Бирдиктүү банктар аралык процессинг борборуна операциялык тобокелдиктин жеткиликтүүлүк көрсөткүчүнүн катышы

II. Төлөм инфраструктурасынын ишин контролдоо

4. Үчүнчү жактардын пайдасына төлөмдөрдү кабыл алуу

Кыргыз Республикасынын аймагында иш алып барган төлөм системаларынын операторлорунун отчетторуна жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөрдүн жыйынтыгы боюнча 2022-жылдын III чейреги ичинде төлөм системаларынын ишине байланыштуу 142 штаттан тышкаркы жагдай катталган. Негизги себептери 7-графикте чагылдырылган.

Мында, үзгүлтүктөрдүн төмөнкүдөй негизги түрлөрүн бөлүп көрсөтүүгө болот (8-график):

- электр энергиясы менен камсыз кылуу жагында үзгүлтүктөр – төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 40,15 пайызын түзгөн;

- аппараттык-программалык комплекстин жана аралыкта орнотулган жабдуулардын ишинде орун алган үзгүлтүктөр төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 7,04 пайызын түзгөн;

- байланыш каналдарындагы үзгүлтүктөр – төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 9,15 пайызын түзгөн;

- кызмат көрсөтүүчүлөр тарабынан үзгүлтүктөр – төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 43,66 пайызын түзгөн.

Потенциалдуу тобокелдиктерге баа берүү: бул үзгүлтүктөр финансылык жоготууларды шарттаган эмес жана төлөм кызмат көрсөтүүлөр рыногунун башка катышуучуларына таасирин тийгизген жок.

5. SWIFT сервис бюросунун иши

2022-жылдын III чейреги ичинде SWIFT сервис бюросунун жеткиликтүүлүк коэффициенти 100,00 пайызды түзгөн. SWIFT системасында операциялык тобокелдиктер деңгээли минималдуу бойдон калган.

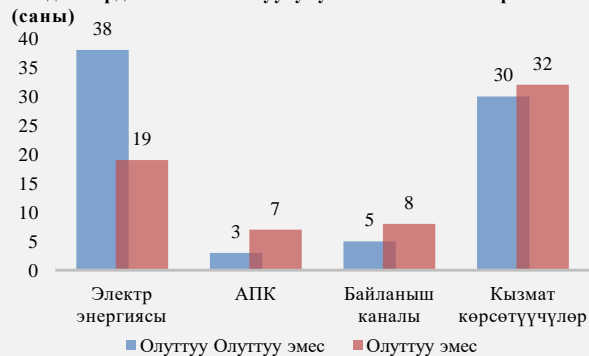
Ошондой эле 2022-жылдын III чейрегинде профилактикалык иштер жүргүзүлгөн. SWIFT сервис бюросунун катышуучуларына алдын алуу иштери жөнүндө өз убагында маалымдалган.

III. Төлөм системасында операциялык тобокелдиктерди талдап-иликтөө

6. Санкциясыз ишке ашырылган операцияларды талдап-иликтөө

Мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик банктык отчеттордун алкагында төлөм карттары менен эсептешүү системаларында санкциясыз ишке ашырылган операциялар боюнча коммерциялык банктардан алынган маалыматтарга талдап-иликтөө жүргүзүүнүн жыйынтыгы боюнча, 2022-жылдын III чейрегинде VISA Int. эл аралык системасынын карттарын пайдалануу менен 444, «Элкарт» карттын колдонуу менен

7-график. 2022-жылдын III чейрегинде төлөм системаларынын операторлорунда жана төлөм уюмдарында орун алган штаттан тышкаркы жагдайлардын келип чыгуусунун негизги себептери (саны)

8-график. 2022-жылдын III чейрегинде төлөм системаларынын операторлорунда жана төлөм уюмдарында орун алган штаттан тышкаркы жагдайлардын келип чыгуусунун негизги катышы

94 санкциясыз операцияларга арыз катталган. Мындай операцияларды баалоо суммасы 17,90 млн сомду түзгөн, бул карттарды колдонуу менен ишке ашырылган операциялардын жалпы көлөмүнүн 0,013 пайызын түзөт.

1-таблица. Банктык карттарды пайдалануу менен санкциясыз ишке ашырылган операциялар боюнча маалыматтар

Санкциясыз ишке ашырылган операциялардын түрлөрү	2021-жылдын III чейреги		2022-жылдын II чейреги		2022-жылдын III чейреги	
	Саны	Көлөмү (сом)	Саны	Көлөмү (сом)	Саны	Көлөмү (сом)
Интернет-транзакция	111	1 123 249,53	117	5 015 374,85	185	5 690 614,28
<i>Visa</i>	26	169 862,53	72	4 107 029,99	98	3 160 696,80
<i>Элкарт</i>	85	953 387,00	44	873 953,86	87	2 529 917,48
<i>MasterCard</i>	-	-	1	34 391,00	-	-
POS-терминал аркылуу транзакциялар	-	-	46	51 018,29	337	11 866 222,12
<i>Visa</i>	-	-	46	51 018,29	337	11 866 222,12
Накталай түрдө алуу	15	74 500,00	9	92 400,00	16	339 764,82
<i>Visa</i>	-	-	1	7 000,00	16	339 764,82
<i>Элкарт</i>	15	74 500,00	8	85 400,00	-	-
Бардыгы	126	1 197 749,53	172	5 158 793,14	538	17 896 601,22

Карт ээлерине акча каражаттарын кайтаруу үчүн төлөм системасынын эрежелерине ылайык териштирүү иштери жүргүзүлүп жатат.

7. Каттышуучулардын төлөм системаларынын иш үзгүлтүксүздүгүнө талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү

Банктардын мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик банктык отчетторунун маалыматтарына жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөрдүн жыйынтыгында, 2022-жылдын III чейреги ичинде Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын төлөм системаларынын ишине байланыштуу 827 штаттан тышкаркы жагдай катталган. Негизги себептери 9-графикте чагылдырылган.

Мында, үзгүлтүктөрдүн төмөнкүдөй негизги түрлөрүн бөлүп көрсөтүүгө болот (10-график):

- электр энергиясы менен камсыз кылуу жагында үзгүлтүктөр – төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 35,43 пайызын түзгөн;

- аппараттык - программалык комплекстин жана аралыкта орнотулган жабдуулардын ишинде орун алган үзгүлтүктөр төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 49,46 пайызын түзгөн;

- байланыш каналдарындагы үзгүлтүктөр – төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 13,06 пайызын түзгөн;

- кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоочулар тарабынан үзгүлтүктөр – төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 2,05 пайызын түзгөн.

Потенциалдуу тобокелдиктерге баа берүү: бул үзгүлтүктөр финансылык жоготуулардын келип чыгышын шарттаган эмес жана төлөм кызмат көрсөтүүлөр рыногунун башка катышуучуларына таасирин тийгизген жок.

Эскертүү: Берилген маалыматтар коммерциялык банктар жана төлөм системаларынын операторлору тарабынан коррективкалаанышы мүмкүндүгүнө байланыштуу өзгөрүшү ыктымал.